

Συνέντευξη του Εντεταλμένου Ερευνητή του Ινστιτούτου Ιστορικών Ερευνών (ΙΙΕ/ΕΙΕ), Δρ. Βύρωνα Αντωνιάδη

12.03.2020

Εικόνα 1: Φωτογραφία από πρόσφατη αποστολή στην Αρχαία Ολυμπία

Ανήκετε στον Τομέα Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας του ΙΙΕ/ΕΙΕ. Πού επικεντρώνεται το ερευνητικό ενδιαφέρον σας αυτή την περίοδο;

Καθημερινά έχουμε νέα αρχαιολογικά ευρήματα που αυξάνουν τις γνώσεις μας για την Αρχαιότητα. Το ίδιο συμβαίνει και με τις νέες ερμηνείες των κειμένων της ελληνικής και λατινικής γραμματείας. Στόχος της έρευνας δεν είναι πλέον η επόμενη μεγάλη αρχαιολογική ανακάλυψη που θα μας κάνει διάσημους (fortune and glory που έλεγε ο Indiana Jones), αλλά το «ξαναδιάβασμα» των δεδομένων και η δημιουργία νέων ερωτημάτων. Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η συνδυαστική μελέτη διαφορετικών πτυχών μίας αρχαίας κοινωνίας, όπως η οικονομική, πολιτική και θρησκευτική οργάνωση, ή τα ταφικά έθιμα. Με τον τρόπο αυτόν μπορούμε να κατανοήσουμε καλύτερα τον τρόπο σκέψης των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων. Η έρευνά μου τόσο για την ελληνιστική και ρωμαϊκή Δήλο, όσο και για την Ήπειρο βασίζεται σε αυτήν την προσέγγιση. Σε αυτό το πλαίσιο, σε συνεργασία με τις κυρίες Παπαγεωργιάδου και Ζουμπάκη, έχουμε διοργανώσει

μία ιδιαίτερα επιτυχημένη σειρά εργαστήριων μελέτης για την οικονομία της ρωμαϊκής Ηπείρου. Παράλληλα, συνεχίζω και τη συνεργασία μου στο Πρόγραμμα **Tabula Imperii Romani** της Ακαδημίας Αθηνών έχοντας ήδη δημοσιεύσει μία μονογραφία για την Ήπειρο.

Ποια νέα στοιχεία έχουν προκύψει έως τώρα και ποια η σημασία τους στη μελέτη των ιστορικών τόπων που αναφέρετε;

Θα σας μιλήσω για ένα πρόσφατα δημοσιευμένο άρθρο μου στο οποίο υποστηρίζω ότι η επιστήμη της Αρχαιολογίας δεν αποτελεί μόνο μια δημιουργία της Αναγέννησης, του Διαφωτισμού και του Ρομαντισμού, αλλά έχει τις ρίζες τις βαθιά στο παρελθόν και στους αρχαίους πολιτισμούς της Ανατολής. Τη σημαντικότερη αρχαία ανασκαφή τη διενήργησαν οι Αθηναίοι στη Δήλο το 425 π.Χ., ίσως ακολουθώντας ένα πρωτόκολλο συστηματικής έρευνας. Μετά από ακόμη ένα ξέσπασμα λοιμού στην Αθηνά, αποφασίστηκε να πραγματοποιηθεί κάθαρση στο ιερό νησί του Απόλλωνα, στη Δήλο. Για να εξαγιστεί λοιπόν η Δήλος, οι Αθηναίοι μετέφεραν όλους τους τάφους και τα οστά των Δηλίων στο απέναντι νησί της Ρήνειας και απαγορεύσαν τις ταφές στη Δήλο. Από τη μελέτη του Θουκυδίδη και την ανασκαφή του Σταυρόπουλου το 1899 στη Ρήνεια, όχι μόνο προκύπτει ότι η κάθαρση ήταν πραγματική, αλλά και ότι έγινε με αρκετά συστηματικό και επιμελή τρόπο. Ο Θουκυδίδης μάλιστα αναφέρει ότι οι αρχαίοι ανασκαφείς απέδωσαν και κάποιες παλαιές ταφές σε Κάρες εξαιτίας των όπλων που ανακάλυψαν και του προσανατολισμού των τάφων. Η ερμηνεία αυτή των Αθηναίων μπορεί να φαίνεται απλοϊκή σε εμάς, αποτελεί όμως μία αρχαιολογική ερμηνεία βασισμένη στην παρατήρηση και τη συλλογή στοιχείων. Για να θυμηθούμε όμως και τις δύσκολες ώρες που περνάμε αυτές τις ημέρες, πιστεύω ότι ο αληθινός λόγος που οι Αθηναίοι ήθελαν να εξαγίσουν τη Δήλο από τις ταφές ήταν γιατί μόλυναν τον υδροφόρο ορίζοντα του μικροσκοπικού νησιού και έθεταν τις ζωές των κατοίκων σε άμεσο κίνδυνο.

Ποια άλλα πεδία μελέτης έχουν προτεραιότητα για εσάς το επόμενο διάστημα;

Απόλυτη θα έλεγα προτεραιότητα αποτελεί η συστηματική μελέτη της ρωμαϊκής Αττικής. Μπορεί για πολλούς από εμάς Αττική και Αθήνα να σημαίνουν ένα και το αυτό, ερευνητικά, όμως, τις χωρίζει μεγάλη απόσταση. Ενώ για την Κλασική Περίοδο έχουμε κάποια στοιχεία, για τη Ρωμαϊκή Αττική δεν γνωρίζουμε σχεδόν τίποτα. Πολλοί μάλιστα αγνοούν ότι ο Ηρώδης ο Αττικός που έχτισε το Ωδείο (Ηρώδειο) και ανακαίνισε το Παναθηναϊκό Στάδιο ήταν από τον Μαραθώνα. Έχοντας μεγαλώσει στη Νέα Μάκρη, έκανα την πρώτη μου «εξερεύνηση» στο Ιερό των Αιγυπτίων Θεών που ίδρυσε ο Ηρώδης σε αυτή την ακτή της Αττικής. Αρχικά, χρειάζεται να συγκεντρώσουμε το πλήθος των

ευρημάτων που εντοπίζονται από τα τείχη της Αθήνας μέχρι τα όρια της Αρχαίας Αττικής, στα Μέγαρα και στη Βοιωτία. Τα δεδομένα είναι τόσα πολλά, που ακόμη και έξω από τα παράθυρα του Ιδρύματος να κοιτάξουμε, κάτι θα βρούμε. Για παράδειγμα, στη Λεωφόρο Βασιλέως Κωνσταντίνου, μεταξύ Ε.Ι.Ε. και Ωδείου, υπήρχε ένα Κλασικό ιερό αφιερωμένο στον Ηρακλή και στον Παγκράτη, μία χθόνια τοπική θεότητα. Κατά τη Ρωμαϊκή Περίοδο, είχε δημιουργηθεί και μία μικρή συνοικία σε αυτό το σημείο, ίσως το πρώτο Παγκράτι της ιστορίας. Επίσης, μέσα στον επόμενο χρόνο σχεδιάζω να ξεκινήσω τη μελέτη και δημοσίευση ενός οικοδομικού τετραγώνου της Συνοικίας του Θεάτρου στη Δήλο.

Παράλληλα, ετοιμάζετε κάποιο βιβλίο. Θέλετε να μας μιλήσετε γι'αυτό;

Συνεχίζοντας από την προηγούμενη ερώτησή σας, προγραμματίζω μέσα στα επόμενα δύο χρόνια να εκδώσω ένα βιβλίο για τη ρωμαϊκή Αττική και κυρίως για την οικονομία της. Έχω αρχίσει να συγκεντρώνω τα αρχαιολογικά δεδομένα και να δημιουργώ χάρτες μέσω ενός συστήματος γεωγραφικών πληροφοριών (GIS). Παράλληλα, μελετώ διάφορες οικονομικές θεωρίες που σχετίζονται με αυτήν την περίοδο. Θεωρώ τον εαυτό μου ιδιαίτερα τυχερό που βρίσκομαι στον Τομέα Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας του ΙΙΕ/ΕΙΕ, γιατί είναι το ιδανικότερο περιβάλλον για μία τέτοια μελέτη.